TASAVALLAN
PRESIDENTIN
KANSLIA

Lausunto TPK/74/2022

18.5.2022

Eduskunnan puolustusvaliokunnalle

Viite: Lausuntopyyntönne 19.5.2022 kokoukseen

TASAVALLAN PRESIDENTIN KANSLIAN LAUSUNTO HALLITUKSEN ESITYKSESTÄ LAEIKSI VALMIUSLAIN JA ASEVELVOLLISUUSLAIN 79 §:N MUUTTAMISESTA

Hallituksen esityksessä ehdotetaan valmiuslain poikkeusolojen määritelmää täydennettäväksi siten, että määritelmässä otettaisiin nykyistä kattavammin huomioon erilaiset hybridiuhat. Lisäksi säädettäisiin eräitä lisätoimivaltuuksia viranomaisille.

Lausuntonaan tasavallan presidentin kanslia (jälj. *kanslia*) toteaa, että Suomen kansainvälinen toimintaympäristö on jatkanut monimutkaistumistaan ja uhat monitahoistumistaan. Suomen turvallisuutta tulee arvioida kokonaisuutena. Erityistä huomiota tulee kiinnittää sisäisen ja ulkoisen turvallisuuden väliseen yhteyteen. On syytä huomioida, että maamme sisäiseen turvallisuuteen pyritään aktiivisesti vaikuttamaan myös maamme rajojen ulkopuolelta. Vastaavasti Suomen sisäinen turvallisuus vaikuttaa olennaisesti siihen, miten Suomen turvallisuusasema koetaan ulkopuolelta. Sisäinen turvallisuus on siten osa ulkoista turvallisuutta. Tämä koskee erityisesti uusia, laaja-alaisia uhkia kuten hybridivaikuttamista tai kyberhyökkäyksiä.

Kanslia pitää perusteltuna ja tarpeellisena esitettyjä muutoksia valmiuslakiin samoin kuin tulevaa valmiuslain kokonaisuudistusta. Valmiuslailla on voitava vastata sekä sisäisen turvallisuuden että globaaleihin haasteisiin, kuten moninaisiin hybridi- ja kyberuhkiin, ilmastonmuutoksen seurannaisvaikutuksiin tai esimerkiksi laajamittaiseen maahanmuuttoon. On myös selvää, että tulevaisuudessa Suomi tarvitsee aiempaa paremman kyvyn suojautua aggressiiviselta ulkoiselta vaikuttamiselta.

Turvallisuushaasteet eivät noudata valtakuntien rajoja eivätkä myöskään kunnioita sisäisten hallinnonalojen ja toimivaltuuksien rajoja. Uhkien hallitseminen ja turvallisuutta uhkaavien ilmiöiden ja tilanteiden hoitaminen vaatii laaja-alaista ja oikea-aikaista, viime kädessä myös ennakoivaa otetta, kuten ajantasaista ja tehokasta lainsäädäntöä.

Yksityiskohtaisempia huomioita

Kanslia yhtyy hallituksen esityksessä esiintuotuun siitä, ettei valmiuslain voimassa oleva poikkeusolojen määritelmä tai laissa säädetyt toimivaltuudet kaikilta osin riittävän kattavasti vastaa muuttuneisiin turvallisuusuhkiin. Ehdotettu lisäys valmiuslain 3 §:n 6 kohdaksi on tarpeellinen samoin kuin II osaan lisättäväksi ehdotetut toimivaltuudet. Hallituksen esitys on laadittu poikkeuksellisen joutuisalla aikataululla, minkä vuoksi nyt ehdotettua sääntelyä on syytä tarkastella uudelleen vielä valmiuslain kokonaisuudistuksessa, sekä - tarpeen niin vaatiessa - myös täydentää kokonaisuudistuksen vireillä ollessa.

Ehdotuksessa ei, asianmukaisesti, ehdoteta muutoksia lain 2 lukuun, jossa säädetään toimivaltuuksien käyttöönotosta päättämisestä, kuten tasavallan presidentin roolista poikkeusolojen toteamisessa. Kuten nykyistä valmiuslakia säädettäessä todettiin, vaikka valmiuslaki soveltuu muihinkin kuin sotilaallisiin kriiseihin, valmiuslain 3 §:ssä tarkoitetuilla tilanteilla olisi myös ulkopoliittisia ulottuvuuksia, ja joka tapauksessa yhteistoiminta tasavallan presidentin ja valtioneuvoston välillä on välttämätöntä poikkeusolojen vakavuuden vuoksi. Hybridi- ja kybervaikuttamisessa on hyvinkin mahdollisesti ulkopoliittista ulottuvuutta. Tasavallan presidentin roolia poikkeusolojen toteamisessa ei ole valtiosääntöisesti mahdollista kaventaa.

Asevelvollisuuslain 79 §:ssä säädetään tasavallan presidentin toimivallasta päättää reserviläisten palveluksesta suuronnettomuus- ja muussa vakavassa tilanteessa. Nyt pykälän soveltamisalaa ehdotetaan laajennettavaksi kattamaan myös uuden valmiuslain 3 §:n 6 kohdan mukaiset poikkeusolot. Kanslialla ei ole ehdotettuun muutokseen huomautettavaa.